ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ ОБРАЗНИХ ПОРІВНЯНЬ ЯК ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ СВІТОБУДОВИ
(на матеріалі українських перекладних версій сучасної англійськомовної поезії)

ЗМІСТ

ВСТУП 1
РОЗДІЛ 1
ОБРАЗНІ ПОРІВНЯННЯ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ ПОЕЗІЇ
З ПОЗИЦІЙ ЗАВДАНЬ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ 4
1.1 Порівняння як лінгвальний феномен 4
1.2 Образне порівняння як засіб індивідуально-авторської світобудови 7
1.3 Образне порівняння у ракурсі художнього перекладу 11
Висновки до розділу 1 14
РОЗДІЛ 2
ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ У ВІДТВОРЕННІ
ОБРАЗНИХ ПОРІВНЯНЬ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДНИХ
ВЕРСІЯХ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ПОЕЗІЇ 16
2.1 Репродуктивні стратегії і тактики у відтворенні образних порівнянь 16
2.1.1 Лексико-семантичні трансформації 17
2.1.2 Лексико-граматичні трансформації 21
2.2 Адаптивні стратегії й тактики у відтворенні образних порівнянь 22
2.2.1 Експлікація 23
2.2.2 Елімінація 23
2.2.3 Ампліфікація 25
Висновки до розділу 2 27
ВИСНОВКИ 29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 31
ДОДАТКИ 38
Додаток А. Приклади образних порівнянь в українських перекладних
версіях сучасної англійської поезії 38
Додаток Б. Перекладацькі стратегії і тактики у відтворенні образних
порівнянь: кількісні показники 46

ВСТУП

Актуальність теми. Не лише класики, а і сучасні поети залишають за собою велику творчу спадщину, яка постає об'єктом дослідження як літературознавців, лінгвістів, так і перекладознавців. Порівняння передають образну інформацію оригіналу, а отже їх адекватне відтворення сприяє створенню адекватного перекладу всього поетичного твору з урахуванням його образності як ключа до розуміння індивідуально-авторської світобудови. Перекладач прагне зберегти образ оригіналу в перекладі, використовуючи засоби експресії, що належить до найскладніших проблем часткової теорії художнього перекладу з англійської мови на українську, що й обумовлює актуальність теми представленого дослідження.

Вивченням образних порівнянь займалися чисельні науковці, такі, як А. Бен, А. І. Варшавська, О. Ю. Грипас, О. М. Донік, Х. К. М. Драйсаві, М. С. Заоборна, Л. М. Малих, а їх переклад досліджували О. О. Молчко, Е. О. Фінік та ін., однак на цьому етапі розвитку лінгвістики і перекладознавства відтворення образних порівнянь у сучасній англійськомовній поезії потребує особливої уваги.

Мета дослідження – продемонструвати лінгвостилістичну специфіку образних порівнянь як засобів репрезентації індивідуально-авторської світобудови та визначити специфіку їх відтворення в українських перекладних версіях сучасної англійської поезії.

Відповідно до мети, в роботі висуваються наступні **завдання:**

1) охарактеризувати порівняння як лінгвальний феномен;

2) дослідити образне порівняння як засіб індивідуально-авторської світобудови;

3) висвітлити лінгвостилістичні особливості образного порівняння, релевантні з погляду художнього перекладу;

4) проаналізувати репродуктивні стратегії і тактики у відтворенні образних порівнянь;

5) представити основні адаптивні стратегії й тактики у відтворенні образних порівнянь.

Матеріалом дослідження слугують 50 образних порівнянь і їх українських відповідників, вилучених із поетичних творів сучасних англійськомовних поетів та їх українських перекладних версій: Дж. Борґ (пер. І. Гнатів), Д. Левертова (пер. В. Кикотя), Ф. О'Гари (пер. Г. Бєлякова), Е. Павнда (пер. О. Бодасюк), С. Плат (пер. М. Сташко, Г. Шейко), А. Річ (пер. М. Тарнавської), К. Россетті (пер. М. Тарнавської), Ч. Сіміка (пер. О. Сливинського), Р. Фроста (пер. В. Кикотя) та Д. Шварца (пер. О. Крикова).

Методологія дослідження включає застосування методів *аналізу* та *синтезу* при визначенні теоретичних передумов дослідження, *контекстуального* аналізу в доборі ілюстративного матеріалу дослідження, *лексичного*, *стилістичного* та *прагматичного* аналізу як інструментів визначення транспонованого значення образного порівняння у поетичному творі, а також методи перекладознавчого аналізу у визначенні специфіки передачі порівняння при перекладі.

Наукова новизна проведеного дослідження зумовлена його фокусом на сучасній англійськомовній поезії та її українських перекладних версіях, що дозволяє висвітлити новий етап розвитку перекладознавства, коли перекладачі концентруються на максимальній передачі як предметного змісту, так і образності, закладеної в образному порівняння. У роботі вперше у вітчизняному перекладознавстві здійснено аналіз репродуктивних та адаптивних стратегій відтворення українською мовою образних порівнянь, утілених у сучасній англійськомовній поезії.

Практичне значення результатів дослідження зумовлене тим, що вони є внеском до стилістики, прагматики англійської мови та покликані вирішувати часткові проблеми перекладознавства. Отримані результати можуть бути використані при викладанні вищевказаних дисциплін, а також мають цінність при проведені подальших досліджень у галузі теорії і критики перекладу.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідницької роботи опубліковано у т. 22, № 2 журналу «Вісник Київського національного лінгвістичного університету» (Серія «Філологія») за 2019 рік у статті «Образні порівняння як засоби репрезентації індивідуально-авторської світобудови та їх відтворення у художньому перекладі (на матеріалі українських перекладних версій сучасної англійської поезії)».

Структура роботи. Дослідницька робота складається із вступу, двох розділів з підрозділами та висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків, що містять перелік ілюстративного матеріалу та кількісні результати дослідження.

РОЗДІЛ 1
ОБРАЗНІ ПОРІВНЯННЯ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ ПОЕЗІЇ З ПОЗИЦІЙ ЗАВДАНЬ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

1.1 Порівняння як лінгвальний феномен

Порівняння – універсальна форма пізнання, оскільки, як зазначає О. О. Молчко [36], усе в довкіллі пізнається саме через порівняння [36: 11]. Значущість цього методу пізнання, на думку Н. І. Кондакова [25], стає зрозумілою, коли вважати порівняння органічним компонентом практичної діяльності людей [25: 567]. Тобто, порівняння є елементом оцінної діяльності, з одного боку, і з іншого, – універсальним способом переосмислення значення слів. Традиційно порівняння вважається найпростішим мовним засобом створення образності у художній літературі [23; 39].

Порівняння – це складна лінгвістична категорія, якій притаманні антропоцентричність, прагнення до зіставлення через оцінювання віддалених одне від одного явищ дійсності і зумовленість суб'єктивним досвідом автора. Н. О. Хараман [49] зауважує, що будь-який семантичний процес породжує порівняння, зіставлення двох одиниць, тобто за своєю суттю є пізнавальним, гносеологічним [49: 627]. Таким чином, передумовою порівняння є реальна подібність і відмінність об'єктів пізнання, їхні ознаки і взаємозв'язки, а гносеологічною передумовою порівняння вважають апріорну установку на результат, закладений основою порівняння [36: 12].

Розглядаючи порівняння як мовний та стилістичний засіб одночасно, Е. О. Фінік [54] зазначає, що саме порівняння вважається найбільш фундаментальною формою образної мови, яка припускає, що мовні одиниці, буквально пов'язані з одним об'єктом, можуть бути перенесені на інший об'єкт [54: 6]. Як лінгвістичний феномен, порівняння репрезентує явище надзвичайно різноманітне: це і структурні і значеннєві засоби відтворення семантики

порівняння, це і синтаксична роль і стилістичні особливості означених конструкцій [20: 60].

Порівняння, за твердженням О. М. Донік [17], є динамічною моделлю й гнучким способом репрезентації змісту, а тому воно покладене в основу багатьох образних засобів мови. Це – «синкретичне явище, оскільки перебуває на межі між тропеїчними і нетропеїчними стилістичними прийомами й виконує дві основні […] функції – пізнання (когнітивну) та впливу (прагматичну)» [17: 19–20]. А. Бен [4] зазначає, що в усіх формах мовлення, мета яких уплинути на розум (опис, розповідь, судження), порівняння використовують для того, щоб зробити предмет зрозумілішим. В ораторському мовленні і в поезії, у творах, що впливають на почуття, завдання інше: «мета порівняння – дати враження більшої сили» [4: 56].

Порівняння як загальна схема побудови словесного знаку будь-якого рівня складності, що містить як строго обов’язкову частину позицію «середнього члена» [50: 18], умовно позначається як *A (r) B*, де *(r)* – «середній член», тобто граматичний показник наявності відношення порівняння (найчастіше, сполучник), *A* і *B* – два порівнювані предмети (об’єкти, явища в різній термінології) [6: 45].

За Ю. О. Грипас [12], сутність поняття «порівняння» (або «порівняльна конструкція») у працях мовознавців розкриває загальноприйнята модель, до структури якої належать три компоненти: суб’єкт порівняння – те, що порівнюють; об’єкт порівняння – те, з чим порівнюють; основу порівняння – яскраво виражену і всім відому ознаку [12: 297]. Тристороння структура порівняння виділяється і в західних дослідженнях, де виділяють «тему» (topic), або comparandum, (те, що описується порівнянням), «засіб» (vehicle), або comparatum, (те, до чого порівнюється об’єкт), у супроводі з маркером порівняння; «риси подібності» (similarity feature(s)) (властивості, спільні для теми і засобу), які можуть бути виражені явно або не виражені [67: 165].

Розглядаючи структуру порівняння, С. І. Єрмоленко та Г. В. Іщук [20] віддають перевагу чотирьохкомпонентній моделі порівняльної конструкції

(«суб'єкт» – «об'єкт» – «основа» – «показник»). Дослідники акцентують увагу на тому, що між об'єктом і суб'єктом не існує реального зв'язку, «він виникає лише у свідомості мовця, який прагне відтворити певну ситуацію дійсності» [20: 59]. Показник порівняльних відношень у цьому випадку – це засіб мовного оформлення порівняльної семантики [51: 7].

У фразі на кшталт *Вікно було чорне, як агат...* (М. Хвильовий) Н. П. Шаповалова [51] виділяє предмет *вікно*, об'єкт *агат* і показник порівняння *як*, без якого компаративна семантика не реалізується, тобто поняття *вікно* й *агат* мисляться не як компоненти порівняльної конструкції, а як окремі факти дійсності. Компаративна ж конструкція, на думку дослідниці, функціонує за умови специфічних семантичних відношень між суб'єктом і об'єктом порівняння, які не дозволяють ототожнювати суб'єкт і об'єкт, і водночас не позбавляють мовця можливості сприймати їх як співвідносні одиниці. Обидва типи відношень зумовлюються показником порівняльної семантики [51: 8].

На основі аналізу розвідок сучасних лінгвістів Л. М. Малих [32] доходить висновку про наявність уявлення про категорію порівняння як про складно організовану систему різнорівневих засобів вираження: морфологічних (більшістю випадків до них відносяться міри порівняння прикметників і говору), синтаксичних (порівняльні прийменники і сполучники, відмінкові закінчення, порівняльні обороти і т. д., за допомогою яких порівняння стає частиною простого / ускладненого порівняльними оборотами речення чи складного речення), лексичних і словотворчих. При цьому науковець відзначає значний збіг систем засобів вираження порівняння в різних мовах. Основні відмінності торкаються різної питомої ваги цих засобів в даних мовах [32: 105].

Л. І. Мацько та О. М. Мацько [34] розрізняють логічні й образні порівняння. У логічних порівняннях установлюється ступінь схожості чи відмінності між предметами одного класу, де беруться до уваги всі властивості. Логічні порівняння використовуються в основному у науковому, офіційно-діловому, розмовному стилях, де вони додають до предмета нову інформацію. Образне порівняння відрізняється від логічного тим, що воно вихоплює одну

найвиразнішу ознаку, часом несподівану, і робить її основною, ігноруючи всі інші [34: 152]. Для успішної реалізації логічного (або необразного) порівняння необхідно, щоб зіставлялися однорідні поняття, які відображають однорідні предмети і явища об'єктивної дійсності. А в образних компаративних одиницях, найчастіше, порівнюються поняття далекі один від одного, і віддаленість порівнюваних понять прямо пропорційна ймовірності виникнення образу [33: 298–299].

Обґрунтованим критерієм для визначення образності можна вважати висунення в семантичній структурі агенту порівняння сигніфікативного компонента, на відміну від денотативного компонента при логічному зіставленні. У порівнянні *В неї очі сині, мов <u>волошки</u>* слово «волошка» вживається в своєму сигніфікативному значенні, оскільки співвідноситься з поняттям, у той час як у прикладі *В неї очі такі ж сині, як її <u>сукня</u>* у слові «сукня» на перший план виходить денотативне значення (*сукня ось цієї дівчини*) [33: 299].

Отже, порівняння – це мовний та стилістичний засіб одночасно, або складно організована система різнорівневих засобів вираження: морфологічних, синтаксичних, лексичних і словотворчих, що репрезентують авторське бачення дійсності через співвіднесення між собою об'єктів та явищ.

1.2 Образне порівняння як засіб індивідуально-авторської світобудови

Невід'ємною ознакою порівняльної конструкції, в якій найбільш повно відтворено лінгвістичну природу цієї категорії, є наявність образності. Якщо поєднуються елементи одного класу, категорія порівняння виявляє логічні ознаки, що в сукупності забезпечують пізнання предметів і явищ об'єктивного світу: *Зозуля – це птах, Собака – це тварина* тощо.

За умов наявності в порівняльних конструкціях елементів різних класів, як уважає Т. П. Павлюк [40], утворюється образність, наприклад: *Хтось хитрий, як лисиця* або *Someone is angry as a bull* – тут особа порівняна не з конкретною

твариною, а з узагальненим поняттям (хитрість в українській лінгвокультурі асоціюється з лисицею, злість в англійській – з биком) [40: URL].

Якщо слов'янське мовознавство розмежовує образне і звичайне, логічне, порівняння, у західному мовознавстві, а саме, у стилістиці англійської мови розмежовуються самі поняття *comparison 'порівняння'* [59: URL], що уособлює логічне порівняння, та *simile* 'образне порівняння' як стилістичний прийом [59: URL], риторична фігура [57: 1], в якій автор використовує порівняння з метою досягнення ефектів, які зазвичай класифікуються як «образні» [56: 1]. Образне порівняння (*simile*) вважають близьким до метафори, використовуючи для образного порівняння поняття "tenor" і "vehicle", що І. А. Річардс [66: 96] використовує по відношенню до метафори.

Виникненню образності сприяють такі умови: 1) наявність спільної диференційної ознаки, за якою буде здійснено порівняння; 2) семантична віддаленість понять, що зіставляються; 3) вживання агента порівняння у його сигніфікативному значенні [33: 299]. В образному порівнянні відбувається «прирощення смислу», тобто значення всього комплексу порівняння не просто складається з суми значень слів, що входять до його складу, а є самостійною мовною одиницею, значення якої відмінне від суми значень її частин [40: URL].

Трансформації лексичних значень дозволяють говорити про семантику порівняння як про переосмислене значення (переосмислення слід розуміти не тільки як надання лексичній одиниці іншого сенсу, але і як «зміну його смислової структури» [48: 432]. Найбільш ретельно це питання вивчено у фразеології, зокрема А. Л. Коралова [27] вважає, що «семантична двоплановість порівнянь досягається за рахунок взаємодії двох (або декількох) буквальних значень слів, що позначають зіставлювані поняття, а не створюється на базі переосмислення» [27: 36]. Але дослідниця допускає в окремих випадках можливість повного переосмислення (наприклад, у фразеологічній одиниці *like hell*) або часткового переосмислення одного з компонентів (наприклад, агента порівняння *bold as brass*). На її думку, це відбувається в результаті демотивації значення фразеологічної одиниці [27: 138–139].

Процеси семантичної трансформації у порівняльних фразеологічних одиницях О. В. Кунін [30] пов'язує з поняттям фразеологічної абстракції, яка полягає у відволіканні уваги від значення слів як компонентів фразеологізмів [30: 158]. Найвищий рівень абстракції спостерігається у фразеологічних інтенсифікаторів, де мотивування зникає майже повністю. Високий рівень абстракції характерний для одиниць, утворених шляхом повного переосмислення, наприклад, у порівнянні *as bright as a button*, в яких ще зберігається вмотивованість, хоча і ослаблена [30: 160–164].

Індивідуально-авторські порівняння можна розглядати як потенційні прототипи компаративних фразеологізмів такої самої структури, а вторинну номінацію при їх утворенні вважати оказіональною. За О. В. Куніним [30], «коли потенційний фразеологізм, набуваючи елементів усталеності, яких йому не вистачало, стає […] одиницею мови, семантичне перетворення втрачає свій випадковий характер і переходить в узуальне явище» [30: 15], тобто стає фразеологізмом. Таким чином, трансформацію значення в образному порівнянні також можна розглядати як переосмислення в результаті вторинної номінації. Більшість одиниць такого характеру слід віднести до частково переосмислених, оскільки підстава для порівняння вживається в них у своєму буквальному значенні, а абстрагування окремих ознак відбувається в агентивності частини, як, наприклад, у наступному фрагменті: *"Ah," the voice got as cool as a cafeteria dinner. "You are of the police, no"* (Р. Чендлер) [33: 300].

Що стосується абстракції, то в індивідуально-авторських одиницях спостерігаються два її види. Низький рівень абстракції властивий розгорнутим порівнянням, де компаративна частина є словосполученням або реченням, як в останньому з раніше розглянутих прикладів (повна форма). Однак тут може спостерігатися і неповна абстракція, якщо абстрагування зачіпає тільки агент, наприклад: *The fog had cleared off outside and the stars were as bright as artificial stars of chromium on a sky of black velvet* (Р. Чендлер). Середній рівень абстракції характерний для багатьох частково переосмислених одиниць, як у наведеному прикладі з компаративної одиницею *as cool as a cafeteria dinner* [16: 68].

Залежно від складності асоціацій, покладених в основу образних порівняльних зворотів, їх поділяють на неметафоричні і метафоричні. В основі неметафоричного порівняння лежить проста асоціація, що ґрунтується на нескладних, прозорих ознаках: *Свої крохмальні і тугі яєчка висиджують, мов кури, картоплі* (І. Малкович). В основі метафоричних порівнянь лежать складні асоціації, які передбачають багатоступеневість розумових операцій. Таким порівнянням властива найвища абстрактність, оскільки в них установлюється зв'язок між абстрактними поняттями: *душі вернулась половина, як блудний син* (В. Стус); *Де – мов жива роса – тріпоче крупно невидиме зерно людей* (І. Малкович) [40: URL].

Образне порівняння є важливим компонентом поетичної картини світу і однією з визначальних ознак ідіостилю автора. На думку В. Б. Гольдберг [11], художнє порівняння виявляється одним із мовних засобів, добре пристосованих для відображення динаміки сприйняття й оцінного осмислення дійсності за допомогою розумової операції уподібнення [11: 50]. Це дозволяє говорити про його особливу роль у формуванні та репрезентації художнього ідіостилю. Порівняння не тільки найбільш яскраво демонструє особливості асоціативних механізмів індивідуального творчого мислення, а й є джерелом утворення інших тропів художньої системи автора (метафори, гіперболи та ін.). Не можна не погодитися з думкою О. В. Ваганова [5] про те, що «порівняння називають елементарною моделлю образної думки, прообразом всіх експресивних засобів» [5: 3].

Порівняння – це художній прийом, без якого не обходиться жоден письменник чи поет, прагнучи втілити в художніх образах своє сприйняття світоустрою, адже мистецтво теж є виразом пізнавальної діяльності, тільки в образах. За А. Ф. Єфремовим [19], «часто за одними лише порівняннями, за їх характером і способом застосування можна з усією визначеністю стверджувати, наскільки високим є творчий хист художника» [19: 5–7]. Образні порівняння різноманітного характеру – це один із найважливіших елементів художнього тексту, і автори, як правило, прагнуть до того, щоб порівняння були

несподіваними, яскравими [2: 109]. З'ясування специфіки образного порівняння – один із шляхів, що ведуть до пізнання своєрідності художньої мови автора, самобутності його творчості в цілому [26: 90].

Дослідження Х. К. М. Драйсаві [18] демонструє, що індивідуальні відмінності компаративних систем окремих авторів проявляються у: 1) виборі предмета порівняння і способах його лексичної репрезентації; 2) виборі способу порівняння і способах його лексичної репрезентації; 3) індивідуальному характері співвіднесення когнітивної сфери предмета порівняння з когнітивною сферою образу порівняння у компаративних парадигмах; 4) асоціативних ознаках, які є підставою порівняння об'єктів [18: 8].

Таким чином, образне порівняння, на відміну від логічного, вихоплює одну найвиразнішу ознаку об'єкту чи явища, часом несподівану, і робить її основною, ігноруючи всі інші, воно висуває на передній план сигніфікативний компонент значення лексичної одиниці, утворюючи образність.

1.3 Образне порівняння у ракурсі художнього перекладу

У тексті художнього стилю ми часто знаходимо різноманітні тропи, архаїзми, діалектизми, запозичення та інші мовні засоби [61: 109], тож при перекладі художнього тексту необхідно враховувати його стилістичні особливості [41: 213]. Згідно з твердженням Л. Венутті [71], перекладений текст уважається прийнятним, коли він вільно читається, коли відсутність будь-яких зайвих мовних або стилістичних особливостей змушує його здаватися прозорим, створюючи враження, що він відбиває особливості стилю іноземного письменника, його особистість, наміри або основний сенс іноземного тексту, зовнішній вигляд, іншими словами, коли переклад сприймається не як переклад, а як «оригінал» [71: 1].

У перекладі образних порівняльних конструкцій концентруються проблеми, які властиві перекладу взагалі. Завданням перекладача є збереження значення і асоціацій для того, щоб читач перекладу зміг відчути такий самий

емоційний ефект, як і читач оригіналу. Для цього необхідно прагнути до збереження складної семантичної структури звороту. Адекватний переклад образного порівняння означає повне збереження його інформативності [42: 14]. Деякі стилістичні одиниці взагалі не можуть бути перекладені, інші потребують суттєвих перетворень, та лише незначна частина стилістично маркованих елементів вихідного тексту отримає в перекладі стандартний відповідник [35: 204].

За В. Г. Прозоровим [44], перед перекладачем постає наступний вибір: або спробувати скопіювати прийом оригіналу, або, якщо це неможливо, створити в перекладі власний стилістичний засіб, що справляє аналогічний емоційний ефект. Це – принцип стилістичної компенсації, про який К. І. Чуковський говорив, що «не метафору треба передавати метафорою, порівняння порівнянням, а усмішку – усмішкою, сльозу – сльозою» [44: 234].

Отже, головною задачею перекладача є «прагнення відтворити функцію стилістичного прийому, а не сам прийом», а специфіку художнього перекладу слід вбачати у «передачі мовних особливостей та образної системи художнього тексту» [37: URL]. Це означає певну свободу дій: граматичні засоби виразності можливо передавати лексичними і навпаки; опустивши те стилістичне явище, що не передається українською мовою, перекладач поверне «борг» тексту, створивши в іншому місці тексту – там, де це найбільше зручно – інший образ, але схожої стилістичної спрямованості [44: 234].

П. Пієріні [63] виділяє такі стратегії відтворення порівняльних конструкцій у перекладі: 1) буквальний переклад; 2) заміна об’єкту порівняння; 3) скорочення порівняння (особливо ідіоматичного), заміна порівняння його значенням; 4) збереження того самого об’єкту та предмету порівняння з використанням експлікації; 5) опущення порівняння [63: 31].

Ефективність передачі порівняння як інформаційно навантаженої одиниці залежить від того, якою мірою переклад зберігає закладену в початковому тексті інформацію: 1) об’єктивну, або наочно-логічну, таку, що відображає якийсь фрагмент реальної дійсності; 2) експресивну, емоційну й естетичну (здатність

порівняння викликати у читача певні відчуття та емоції через яскраву образність, що лежить в основі порівняння); 3) стилістичну (співвіднесення порівняння до того або іншого функціонального стилю або підстилю) [10: 161].

Порівняння – це первинна, вихідна й тому найважливіша форма мовного образу, яка в художніх творах допомагає краще розкрити образи персонажів, виявляє найнесподіваніші зв'язки між двома поняттями та змушує твір заграти яскравими барвами [70: 252].

За допомогою образних компаративних конструкцій автор може привертати увагу читача або впливати на його емоції. Основною невідповідністю, яка може виявитися при відтворенні цього стилістичного прийому в тексті перекладу, є заниження або завищення ступеня експресивності та, як наслідок, заниження або завищення загального емоційного фону твору, спотвореного зображення характерів персонажів. Такі відхилення з боку перекладача можуть бути як свідомими, продиктованими бажанням перекладача допомогти читачеві точніше зрозуміти ситуацію, стан або характер персонажа, так і несвідомими, унаслідок суб'єктивного характеру сприйняття оригінального тексту [13: 97].

До основних проблем перекладу образних порівнянь відносяться такі: 1) приналежність образних порівнянь англійської і української мов до різних стилістичних пластів лексики; 2) національна специфіка образу порівняння; 3) різні асоціації, експресивність і оцінка, ув'язнені в образі порівняння; 4) втрата фонетичних евфонічних засобів [10: 157].

Образність є однією з найважливіших характеристик усталених порівнянь. Найменше проблем виникає з універсальними для української і англійської лінгвокультур образними порівняннями. Але ця група є вельми нечисленною внаслідок значної розбіжності внутрішньоструктурних ознак англійської і української мов. Найскладніше перекладати образні порівняння, що містять національно-специфічний образ, який може бути або незнайомий культурі перекладу, або інакше інтерпретуватися. Такі міжкультурні ускладнення

вимагають особливого розгляду і вироблення спеціальної стратегії з подолання труднощів при перекладі [10: 157].

Зокрема, відносно образності українська та англійська мови істотно відрізняються одна від одної. Це пов’язано, насамперед, з мовною традицією, розбіжностями у сполучуваності слів, різними шляхами переосмислення значень слів, різними внутрішніми законами розвитку лексичної сторони мови. Тому необхідно прагнути до того, щоб елементи порівняння та метафори, що перекладаються, були пов’язані між собою не тільки в переносному, а й у прямому сенсі [42: 15]. Дослідження способів передачі образного порівняння з англійської на українську мову визначається вагомою роллю, яку оцінність відіграє в семантиці порівняння, та сучасними вимогами до перекладів текстів, коли йдеться не лише про передачу змісту оригіналу, але і про оптимальне відтворення емоційно-експресивної оцінки, інформативності, образності вислову тощо [10: 156].

Тож перекладач повинен пам’ятати, що здебільшого англійські образні порівняльні структури не потребують семантичних і структурних перебудов при перекладі українською мовою. Проте завжди треба враховувати той факт, що образи в англійській та українській мовах можуть відрізнятися, тому треба використовувати еквіваленти, аналоги, описовий переклад або введення основи порівняння, щоб зберегти образність, яку використав автор тексту оригіналу [13: 99].

Таким чином, при відтворенні образних порівнянь українською мовою образи, закладені в них, зазвичай залишаються незмінними, однак у випадку, коли закладені у порівняння образи в англійській та українській лінгвокультурах відрізняються, доцільним є використанням більш суттєвих перетворень.

Висновки до розділу 1

Порівняння полягає у використанні мовних одиниць, призначених репрезентувати порівняльне відношення, яке постає як загальне мовне значення, суть якого полягає в розкритті ознак тих чи тих предметів, явищ, дій, ознак,

ситуацій через їх порівняння з подібними предметами, явищами, діями, ознаками, ситуаціями.

Більшість сучасних науковців розглядають трикомпонентну структуру порівняння: суб'єкт порівняння, об'єкт порівняння та основа порівняння (іноді додається також четвертий компонент – показник порівняння).

Відповідно до стилістичної маркованості розрізняють логічні та образні порівняння. Образне порівняння вихоплює одну найвиразнішу ознаку об'єкту чи явища, часом несподівану, і робить її основною, ігноруючи всі інші. Для образного порівняння характерною є абстракція, яка полягає у відволіканні уваги від значення слів як компонентів порівняльної конструкції.

Індивідуальність кожного автора виявляється у виборі предмету і способу порівняння, його мовному оформленні, створюваних асоціаціях, що репрезентують когнітивну сферу письменника чи поета.

Основна проблема відтворення образних порівнянь у художньому перекладі – їх образна природа, яка вимагає збереження значення й асоціацій, які викликаються порівнянням. Таким чином, перекладач або копіює прийом оригіналу, або, якщо це неможливо, створює в перекладі власний стилістичний засіб, що створює аналогічний емоційний ефект.

РОЗДІЛ 2
ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ У ВІДТВОРЕННІ ОБРАЗНИХ ПОРІВНЯНЬ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДНИХ ВЕРСІЯХ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ПОЕЗІЇ

Образні порівняння, що використовуються у сучасній англійськомовній поезії, відображають ставлення авторів до світу, який їх оточує, до явищ, що ними описуються. Відтворення при перекладі образних порівнянь передбачає застосування низки перекладацьких трансформацій, які передбачають перетворення на рівні мови та дозволяють перекладачеві передати текст оригіналу мовою перекладу, втіливши у перекладі як зміст, так і форму твору, включаючи його стилістичне навантаження. Відтворення індивідуально-авторської світобудови, втіленої у сучасній англійськомовній поезії, відбувається із залученням репродуктивних і адаптивних стратегій і тактик перекладу образних порівнянь, що сконцентровані на передачі змісту й образності твору.

2.1 Репродуктивні стратегії і тактики у відтворенні образних порівнянь

У найбільш загальному вигляді репродуктивний переклад зорієнтований на відтворення лінгвокультурного коду відправника [47: 6]. Для репродуктивного перекладу, за В. В. Демецькою [14], домінантною є предметна інформація, виражена магістральністю інформативної (денотативної, когнітивної) функції для цього типу тексту [14: 9]. Однак саме репродуктивні стратегії передбачають передачу предметно-логічного змісту образного порівняння, втіленого у поетичному тексті. У цьому дослідженні репродуктивними засобами відтворення образних порівнянь при перекладі українською мовою визначено лексико-семантичні та лексико-граматичні перекладацькі трансформації.

В. Н. Комісcаров [24] називає перекладацькими трансформаціями такі перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу певного тексту. Такі трансформації, на його думку, мають формально-семантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення вихідних одиниць [24: 45]. За Л. Л. Нелюбіним [38], трансформація полягає у зміні формальних або семантичних компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, що має бути переданою [38: 230].

2.1.1 Лексико-семантичні трансформації. Перелік лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, які використовуються при відтворенні образних порівнянь, утілених в сучасній англійськомовній поезії, включає диференціацію, модуляцію, генералізацію та конкретизацію.

Диференціація значення викликана тим, що значна кількість слів англійської мови з широкою семантикою не мають еквівалентів в українській мові. У таких випадках словники пропонують декілька значень, що лише частково покривають значення вихідного слова, і перекладач повинен обирати з наявних варіантів такий відповідник, що найкраще відповідає певному контексту [31: 113]. Зокрема, застосування диференціації у випадку, коли автором ужите багатозначне слово, дозволяє акцентувати увагу на окремому явищі, об'єкті порівняння, як у вірші Джемми Борґ: *A shadow fell and then he heard a crack as of glass: // below, against the conservatory, an icicle // Like an organ pipe or stalactite of diamond // had shattered into its pieces of supercooled clarity* [52: URL] – *Впала тінь, а тоді пролунав тріск, наче від скла: // внизу, навпроти консерваторії, льодяна бурулька, // мов органна труба або діамантовий сталактит, // розкололася на друзки переохолодженої прозорості* [16: URL]. У наведеному фрагменті *льодяна бурулька*, яка впала і розбилася на уламки, порівнюється з *органною трубою* або *сталактитом* із дорогоцінного каміння, що дозволяє здійснити суміщення наукового бачення математика, про якого пише поетеса, та художнього бачення ним світу через намагання зрозуміти, що таке кохання. При перекладі художній образ передається шляхом диференціації дієслова *shatter*

‘руйнуватися, розколотися’ – *розколотися*, що дозволяє акцентувати увагу на тому, що бурулька не просто впала і була знищена власною вагою, а розкололася на частини, і саме через це математик побачив блискучий образ бурульки, що дозволило порівняти її з діамантом.

При застосуванні диференціації перекладач має можливість утілити у тексті не лише значення самого слова, а й атмосферу, яку намагається створити автор. Наприклад, у вірші Сильвії Плат створюється атмосфера безнадійності та цілковитого примирення з неприємною реальністю: *And in a few fatal yards of grass // in a few spaces of sky and treetops // a future was lost yesterday // as easily and irretrievably // as a tennis ball at twilight* [69: URL] – *І через кілька згубних ярдів дерну // в декількох шматках неба і крон // Прийдешнє зникло вчора // так само легко і безнадійно, // як тенісний м’ячик у присмерку* [43: URL]. У цьому фрагменті поетеса порівнює зникнення майбутнього із зникненням тенісного м’яча в темряві, коли останній уже немає можливості знайти. Отже, основа порівняння – безповоротність дії, тому прислівник *irretrievably* ‘безповоротно, безнадійно’ передається саме як *безнадійно*, що об’єднує образ утраченого м’яча з утраченим майбутнім.

Наступний приклад – фрагмент іншого вірша Джемми Борґ, де зорі порівнюються з освітленими душами, які мерехтять на небі: *Our absurd realm of hurricanes and lizards of mountain-spines above which the stars // like thousands of enlightened souls // are guttering and guttering* [53: URL] – *Наше абсурдне царство ураганів і ящірок з гірських хребтів, // над якими зорі, // немов тисячі освітлених душ, // мерехтять і мерехтять* [16: URL]. Образне порівняння виражає захват авторки, яка бачить над собою зоряне небо. У цьому фрагменті дієслово *guttering* ‘стікати, мерехтіти’ передається у перекладі як *мерехтять*, що дозволяє акцентувати увагу на мінливості світла, на його слабкості, оскільки саме так сприймаються зірки людиною здаля, з землі.

Наступна лексико-семантична трансформація, яка використовується при передачі образних порівнянь в українських перекладних версіях сучасної англійськомовної поезії, – це модуляція.

Модуляція – це така перекладацька трансформація, що полягає у заміні словникового еквіваленту контекстуальним, який є логічно пов'язаним із вихідним словом [31: 113]. Доцільність її застосування полягає саме в образній, асоціативній природі образного порівняння, що реалізується, наприклад, у вірші Джемми Борґ: *On a sheet of paper, he began a series of equations: // numbers teaming up as water does, irresistible to itself* [52: URL] – *На листку паперу він розпочав серію рівнянь: // цифри зливалися, немов вода, нездоланна сама перед собою* [16: URL]. У цьому випадку цифри на папері перед закоханим математиком пливуть і зливаються в єдине ціле, тому поетеса вважає за доцільне порівняти їх із водою – субстанцією, в якій неможливо візуально виділити окремі компоненти. При передачі аналізованого порівняння дієслово *team* 'об'єднуватися у групу' передається як *зливатися*, таким чином, ознака об'єднання доводиться до абсолюту – цифри настільки об'єднуються в єдине ціле, що окремі цифри уже неможливо розгледіти.

Застосування модуляції є ефективним засобом уведення до тексту пояснень, спрощення сприйняття образу, втіленого у поетичному творі. Наприклад, у вірші Сильвії Плат створюється образ жінки, що повертає у своє лоно своїх мертвих дітей, і ця дія порівнюється із стуленням пелюсток троянди: *Each dead child coiled, a white serpent, // One at each little // Pitcher of milk, now empty // She has folded // Them back into her body as petals // Of a rose close when the garden // Stiffens and odors bleed* [69: URL] – *Кожне мертве дитя звите, біла змійка, // Кожне біля свого // Жбанку з молоком, що вже порожній // Вона поклала // Їх назад у своє тіло так само, як стуляються // Пелюстки ружі у мить, як ціпеніє сад // І аромат кровить* [43: URL]. Дієслово *folded* 'згорнула' у цьому випадку демонструє спосіб дії, в який ця жінка складає дітей до свого лона. Однак для української культури «згорнути» істоту – це щось не дуже зрозуміле, тому перекладач замінює наведене дієслово на *поклала*, що передає саму дію, але не її спосіб. У такий спосіб перекладачеві вдається зберегти образ, утілений у порівнянні, не створюючи додаткових асоціацій, що обтяжували б його зайвою інформацією.

Під **генералізацією** значення розуміють заміну слова оригіналу з більш вузькою семантикою словом мови перекладу з більш широкою семантикою [31: 113]. Генералізація при відтворенні образних порівнянь часто має більш формальний характер і застосована як засіб, покликаний подолати лексико-семантичні розбіжності між мовою оригіналу та мовою перекладу. Наприклад, у вірші Езри Павнда ненависть порівнюється із змією, яка звивається під ногами ліричного героя: *Feel your hates wriggling about my feet // As a pleasant tickle, // to be observed with derision* [64: URL] – *Відчуваючи, як ваша ненависть звивається біля моїх ніг, // Ніби приємний лоскіт, // який споглядають поблажливо* [22: URL]. Сутність образного порівняння полягає в тому, що ненависть отруйна, наче змія, однак, як і змія, вона може лише повзати під ногами, не зачіпаючи того, що знаходиться вище. У перекладі *wriggling about my feet* відтворено як *звивається біля моїх ніг*, таким чином, *feet* ‘ступні’ замінено іменником *ноги,* що зумовлюється особливостями слововживання в англійській та українській мові, при цьому сутність образу, що передається у вірші, не змінюється.

Конкретизація значення розуміється як перекладацька трансформація, що передбачає заміну слова з більш широким значенням у мові оригіналу словом із вужчим значенням у мові перекладу [31: 114]. У відтворенні образних порівнянь конкретизація дозволяє розкрити образ і зберегти його неповторність. Чарльз Сімік у наступному фрагменті порівнює свої думки, що снують у голові, із кажанами, що летять зграєю над церквою та цвинтарем: *And the thoughts in my head // Flying crookedly like bats // Between the old church and the graveyard* [68: URL] – *Думки в моїй голові, // Що шугають безладно, як лилики // Між старою церквою й цвинтарем* [46: URL]. Для передачі цього образу перекладач замінює назву виду *bat* ‘кажан’ назвою підвиду цього виду *лилик*, конкретизуючи порівняння, роблячи фрагмент, що містить порівняння, більш специфічним, яскравим для читача.

Конкретизація також дозволяє більш точно передати атмосферу, яка навіює поетові втілений у порівнянні образ. Зокрема, у вірші Езри Павнда жінка порівнюється ліричним героєм із королевою на коні, яка зійшла до нього, наче зі

сторінок якихось древніх оповідань: *But for all that I have seen you on a high, white, noble horse, // Like some strange queen in a story* [64: URL] – *Я бачив тебе на розкішному, білому, породистому коні, // Наче дивовижну королеву з казки* [22: URL]. При перекладі наведений образ передається шляхом конкретизації іменника *story* ‘історія, оповідання’ як *казка*, що дозволяє акцентувати увагу на незвичайності, надприродності жінки на коні, що побачив ліричний герой.

2.1.2 Лексико-граматичні трансформації. Серед лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, що застосовуються при передачі образних порівнянь у сучасній англійськомовній поезії українською мовою, виділяємо цілісне перетворення та антонімічний переклад.

Цілісне перетворення передбачає вираження смислу сказаного одною мовою засобами іншої, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками окремих слів [31: 115].

Зокрема, у своєму вірші про сліпого пасажира поїзду Деніз Левертов, описуючи раптову посмішку персонажа, порівнює її з брижами на воді: *In his world he is speaking // almost aloud. His lips move. // Anxiety plays about them. And now joy // of some sort trembles into a smile. // A breeze I can’t feel // crosses that face as if it crossed water* [58: URL] – *У світі своїм промовляє він щось // майже вголос. Рух його губ, // неспокій на них, радісне тремтіння // у посміх переростає. // Легіт, якого не відчуваю я, // викликав брижі на обличчі у нього* [15: URL]. У цьому випадку з брижами на воді порівнюється поверхня обличчя персонажа, оскільки посмішка викликає появу мімічних зморшок. В оригіналі порівняння має форму *A breeze I can’t feel // crosses that face as if it crossed water*, отже, говориться про те, що посмішка – це легенький вітерець, який пройшов обличчям так само, як він проходить по поверхні води. У перекладі конструкція змінюється таким чином: *Легіт, якого не відчуваю я, // викликав брижі на обличчі у нього*, і в цьому випадку уже не говориться прямо про вітерець на поверхні води, перекладач лише зберігає образ зморшок на обличчі, які схожі на брижі на воді.

Цілісне перетворення у цьому випадку дозволяє зберегти основний образ, оскільки підстава для порівняння домислюється читачем.

Антонімічний переклад – перекладацька трансформація, що полягає в заміні форми слова або словосполучення на протилежну (позитивної – на негативну й навпаки). Зміст одиниці, котра перекладається, залишається в основному подібним [31: 115]. Антонімічний переклад не є досить розповсюдженим при передачі образних порівнянь в українських перекладних версіях сучасної англійськомовної поезії, однак, можливі варіанти його застосування у випадках, коли порівняльний зворот передається структурою *не [об'єкт порівняння]*, традиційною для поетичної творчості, особливо про героїчні події. Зокрема, у вірші Р. Фроста ліричний герой, збираючи «врожай» із осіннього листя, порівнює себе з тваринами, які торкаються цього листя у лісі: *I make a great noise // Of rustling all day // Like rabbit and deer // Running away* [55: URL] – *Не кролик то хрускає віттям, // Не ходить в кущах десь олень, // То я з цим оранжевим сміттям // Вовтузюсь в саду цілий день* [45: URL]. Антонімічний переклад *like rabbit and deer // running away – не кролик то хрускає віттям, // не ходить в кущах десь олень* дозволяє показати ліричного героя як особу, діяльність якої є важливою, глобальною, наче той – герой, що виконує якесь важливе завдання. В додаток до антонімічного перекладу, транспозиція, яка створює інверсію, дозволяє додати віршу в перекладі поетичного тону.

2.2 Адаптивні стратегії й тактики у відтворенні образних порівнянь

Перевага оцінних (конотативних) видів інформації неминуче спричиняє актуалізацію стилістичних функцій. А це означає, що під час репродуктивного перекладу дотримати сполучення домінантних функцій в умовах асиметрії мов і культур надзвичайно складно [14: 9], і в такому випадку доцільно застосовувати адаптивні стратегії і тактики перекладу, які передбачають: використання мовних і культурних моделей реципієнта й виразну прагматичну орієнтацію текстів

перекладу на свою іншомовну й іншокультурну аудиторію [14: 10]. До таких стратегій і тактик належать експлікація, елімінація й ампліфікація.

2.2.1 Експлікація. Експлікація як засіб перекладу полягає в розкритті значення лексичної одиниці вихідної мови за допомогою розгорнутих словосполучень, які розкривають суттєві ознаки явища, яке позначається цією лексичною одиницею, тобто за допомогою її дефініції (визначення) на мову перекладу [3: 42]. Формат поетичного твору не передбачає широкого застосування експлікації при його відтворенні в українському перекладі, однак, її застосування є доцільним як засіб пояснення тих компонентів образу, створеного автором, які є далекими для українськомовного читача.

Застосування експлікації при передачі образних порівнянь у сучасній англійськомовній поезії українською мовою зумовлене необхідністю передати емоційні образи, як у фрагменті вірша Джемми Борґ: *There were numbers lost at the end of his imagination // like countries so far away he'd never make it to them* [52: URL] – *Цифри губилися там, де закінчувалася його уява, // немов далекі країни, які він так і не зміг відвідати* [16: URL]. У наведеному фрагменті образне порівняння *like countries so far away he'd never make it to them* використовується для того, щоб показати, що математик досі не умів уявляти те, чого не бачив насправді. До того ж, висловлюється сум ліричного героя щодо того, що він так і не зміг відвідати ці далекі країни, що передає його жагу до пізнання світу. При перекладі використовується пояснення *немов далекі країни, які він так і не зміг відвідати*, що дозволяє акцентувати увагу на тузі математика до знань.

2.2.2 Елімінація. Наявність одиниці в тексті мовою оригіналу й відсутність її у тексті мовою перекладу свідчать про використання елімінації [9: 178], яка передбачає вилучення певних компонентів образного порівняння при його відтворенні українською мовою. Тобто, це – усунення в тексті

перекладу певних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту [31: 113].

Застосування елімінації як засобу адаптації тексту поетичного твору до культури-реципієнта можна спостерігати при перекладі вірша Езри Павнд, у якому світ порівнюється з чимось настільки ж нестабільним, як мертвий листок або насіння кульбаби, що відділяється від неї і летить туди, куди спрямовує його вітер: *And that the world should dry as a dead leaf, // Or as a dandelion seed-pod and be swept away* [64: URL] – *Світ висохне, наче листок померлий, // Або кульбабою за вітром полетить* [22: URL]. При перекладі *a dandelion seed-pod* відтворено як *кульбабою*, тобто, у цьому випадку елімінація призводить до заміни компонента рослини її назвою, оскільки образ кульбаби передбачає таку саму хиткість і нестабільність, як і образ, утілений в образному порівнянні мовою оригіналу.

Розглянемо наступний приклад із вірша Деніза Левертова: *He doesn't care // that he looks strange, showing // his thoughts on his face like designs of light flickering on water* [58: URL] – *Йому байдуже, // що він виглядає дивно, що оголені // думки виграють на обличчі його як світло на воді* [15: URL]. У цьому фрагменті думки сліпого пасажира поїзду порівнюються з елементами світла, що виблискують на воді, тобто, автор хоче сказати, що, незважаючи на сліпоту, чоловік зберіг живий розум, який відображається у його виразі обличчя. Вираз *like designs of light [flickering] on water* передається *як світло на воді*, що досить точно передає втілений у порівнянні образ, метонімічно по відношенню до тексту мови оригіналу.

Елімінація складників образного порівняння також може призводити до втрати образу чи його частини. Приклад – фрагмент вірша Делмора Шварца: *Brother and sister bounced // The bounding, unbroken ball, // The shattering sun fell down // Like swords upon their play* [62: 60] – *Брат і сестра кидають // Єднаючий, міцний м'яч. // Сонце сяє промінням, // Мов мечами, над їхньою грою* [7: URL]. У цьому випадку об'єкт порівняння – проміння сонця, що світить на брата та сестру, які граються м'ячем, порівнюється з мечами. Ознака, за якою порівнюються наведені явища, – візуальна, оскільки промені сонця виглядають

як щось гостре і блискуче. Розглянемо специфіку перекладу наведеного фрагменту: *The shattering sun fell down Like swords* в українськомовному перекладі передається як *Сонце сяє промінням, Мов мечами*, де спрощення шляхом вилучення лексичних одиниць призводить до втрати ознаки загрози, яка надається травневому сонцю.

2.2.3 Ампліфікація. Ампліфікація є протилежною елімінації та полягає у розширенні образного порівняння при перекладі додатковими лексичними елементами, відсутніми в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та / або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують у культурі мови перекладу [31: 113].

Ампліфікація є досить розповсюдженим засобом передачі при перекладі образних порівнянь, які використовуються у сучасній англійській поезії. Розглянемо застосування ампліфікації на прикладі фрагменту із вірша Делмора Шварца та його українського перекладу: *But the Maywind brushed their cheeks // Like a mother watching sleep* [62: 60] – *Утім травневий вітер пестить їхні щоки, // Ніби мати, яка спостерігає, як вони сплять* [7: URL]. Дотик травневого вітра до облич дітей, які бавляться м'ячем, автор порівнює з дотиком матері, яка намагається передати їм усю свою ніжність, особливо, коли малі діти сплять, а мати ніжно гладить їх обличчя. Об'єкт порівняння *Like a mother watching sleep* при перекладі передано як *Ніби мати, яка спостерігає, як вони сплять*, що зумовлено як особливістю конструкції речення, так і необхідністю пояснити зв'язок між дією, її виконавцем та її об'єктом.

Ще одним прикладом застосування ампліфікації як засобу передачі образного порівняння, є фрагмент вірша Френка О'Гари: *Starlings are singing // like glass breaking // and falling into a rather // vulgar plate* [60: 44] – *Співають шпаки, // неначе б'ється скло // й сиплеться на доволі // вульгарного вигляду тарілку* [8: URL]. Автор створює досить незвичний образ, порівнюючи спів шпаків із звуком розбитого скла. При цьому скло сиплеться на *a rather vulgar plate*, тобто, спів шпаків – це скло, яке, до того ж, сиплеться на звичайнісіньку

тарілку, створюючи какофонію із звуків. При перекладі наведений компонент порівняння передається як *доволі вульгарного вигляду тарілку*, оскільки перекладач намагається додати до неприємного звукового образу і неприємний зоровий образ, таким чином, посилюючи образне порівняння.

У вірші Роберта Фроста мішок із листям, яке назбирав ліричний герой, порівнюється за легкістю із повітряною кулькою: *Spades take up leaves // No better than spoons, // And bags full of leaves // Are light as balloons* [55: URL] – *Лопаті не впоратись з листям, // Так само, як ложці маленькій, // А лантух, наповнений листям – // Мов кулька з повітрям легенький* [45: URL]. При перекладі *are light as balloons* передається як *мов кулька з повітрям легенький*, де додавання елементу *з повітрям* дозволяє сконцентрувати увагу на легкості, яку автор намагається уособити у своєму вірші.

Кількісні показники проведеного в роботі перекладознавчого аналізу представлено в таблиці 2.1 та Додатку Б.

Таблиця 2.1

Перекладацькі стратегії і тактики у відтворенні образних порівнянь

Стратегії і тактики	**Кількість**	**Частка**
1. Репродуктивні стратегії	**33**	**66%**
а) лексико-семантичні трансформації	25	50%
Диференціація	*10*	*20%*
Модуляція	*8*	*16%*
Генералізація	*1*	*2%*
Конкретизація	*6*	*12%*
б) лексико-граматичні трансформації	8	16%
цілісне перетворення	*7*	*14%*
антонімічний переклад	*1*	*2%*
2. Адаптивні стратегії	**17**	**34%**
Експлікація	1	2%

Продовження таблиці 2.1

Стратегії і тактики	**Кількість**	**Частка**
Елімінація	9	18%
Ампліфікація	7	14%

Загалом	**50**	**100%**

Таким чином, як демонструє проведене дослідження, при відтворенні образних порівнянь в українських перекладних версіях сучасної англійськомовної поезії домінують репродуктивні стратегії (66%). Така ситуація зумовлена тим, що у віршах сучасних англійських поетів образні порівняння є несподіваними, однаково «свіжими» як для читача тексту мовою оригіналу, так і для читача тексту мовою перекладу. Поети намагаються у новий спосіб показати своє світобачення, тому найбільш суттєві перетворення відбуваються у площині значення лексичних одиниць і представлені диференціацією (20%) та модуляцією (16%). Адаптивні стратегії застосовані у 34% проаналізованих випадках, із значним переважанням елімінації (18%) та ампліфікації (14%), які дозволяють шляхом уведення в текст або опущення окремих мовних одиниць сконцентрувати увагу читача на образі, закладеному у поетичному тексті.

Висновки до розділу 2

У віршах сучасних англійських поетів образні порівняння є несподіваними та «свіжими», а відтворення таких порівнянь в українських перекладних версіях є надзвичайно важливим для розуміння авторської світобудови, тому перетворення, що відбуваються при перекладі, мають як репродуктивний, так і адаптивний характер.

Репродуктивні стратегії і тактики у відтворенні образних порівнянь українською мовою передбачають передачу предметно-логічного змісту порівняння, втіленого у поетичному тексті. До таких стратегій і тактик належать лексико-семантичні (диференціація, модуляція, генералізація і конкретизація) та лексико-граматичні (цілісне перетворенні і антонімічний переклад) трансформації. Переважання (66%) репродуктивних стратегій і тактик відтворення образних порівнянь при перекладі англійськомовної поезії українською мовою зумовлене самою природою таких порівнянь, які часто

зумовлюються не загальним культурним кодом автора і читача, а особливостями авторського індивідуального світобачення, що є незвичайним як для читача твору мовою оригіналу, так і для читача твору мовою перекладу. Серед репродуктивних тактик і стратегій переважають такі трансформації, як диференціація (20%) та модуляція (16%).

Доцільність застосування адаптивних стратегій і тактик перекладу (34%) при відтворенні образних порівнянь українською мовою зумовлена тим фактом, що лексичні одиниці – компоненти порівняння, втілені в англійськомовній поезії, несуть у собі конотативну інформацію, зрозумілу носієві мови оригіналу та іноді недоступну носієві мови перекладу. Найбільш уживаними адаптивними стратегіями перекладу постають елімінація (18%) та ампліфікація (14%).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження стратегій і тактик відтворення образних порівнянь як засобів репрезентації індивідуально-авторської світобудови у художньому перекладі на матеріалі українських перекладних версій сучасної англійськомовної поезії дозволило дійти наступних висновків.

1. Порівняння – це стилістичний засіб, що полягає у використанні мовних одиниць, призначених репрезентувати порівняльне відношення шляхом розкриття ознак тих чи тих предметів, явищ, дій, ознак, ситуацій через їх зіставлення з подібними предметами, явищами, діями, ознаками, ситуаціями. Більшість сучасних науковців розглядають трикомпонентну структуру порівняння: суб'єкт порівняння, об'єкт порівняння та основа порівняння (іноді додається також четвертий компонент – показник порівняння).

2. Образне порівняння, разом із логічним порівнянням, є різновидом порівняння. Образне порівняння вихоплює одну найвиразнішу ознаку об'єкту чи явища, часом несподівану, і робить її основною, ігноруючи всі інші. Умовами виникнення образного порівняння є наявність спільної диференційної ознаки, семантична віддаленість зіставлюваних понять і вживання агента порівняння у його сигніфікативному значенні. Образні порівняння є важливим компонентом ідіостилю кожного автора, який втілює у художніх образах своє світосприйняття. Індивідуальність автора виявляється у виборі предмету і способу порівняння, його мовному оформленні, створюваних асоціаціях, що репрезентують когнітивну сферу письменника чи поета.

3. Основна проблема відтворення образних порівнянь у художньому перекладі – їх образна природа, яка вимагає збереження значення й асоціацій, які викликаються порівнянням. До основних способів передачі образних порівнянь при перекладі українською мовою належать буквальний переклад, заміна об'єкту порівняння, скорочення порівняння, використання експлікації та опущення порівняння. У площині англійської та української мов переклад образних порівнянь зазвичай не вимагає семантичних і структурних перебудов, однак у

випадку, коли образи в англійській та українській лінгвокультурах відрізняються, доцільним є використанням більш суттєвих перетворень.

4. Відтворення образних порівнянь при перекладі сучасної англійськомовної поезії українською мовою є надзвичайно важливим для розуміння авторської світобудови, тому перетворення, що відбуваються, мають як репродуктивний, так і адаптивний характер. Репродуктивні стратегії і тактики (66%) у відтворенні образних порівнянь зумовлені намаганням сучасних поетів створити «свіже» порівняння, яке буде несподіваним для читача незалежно від культури, з якої він походить, та мови, якою він розмовляє. Основними репродуктивними засобами відтворення образних порівнянь при перекладі українською мовою є диференціація (20%) та модуляція (16%). Диференціація передбачає уточнення значення лексичної одиниці як компоненту порівняння, модуляція – обирання логічно пов’язаного варіанту, що дозволяє передати не лексичне наповнення стилістичного прийому, а образ, який ним створюється.

5. Адаптивні стратегії і тактики перекладу (34%) зумовлені наявністю конотативних значень компонентів порівняння, зрозумілих носієві мови оригіналу та іноді недоступних носієві мови перекладу. Найбільш розповсюдженими адаптивними стратегіями перекладу постають елімінація (18%) та ампліфікація (14%), які дозволяють шляхом уведення в текст чи вилучення з нього окремих лексичних одиниць сконцентрувати увагу на образі, який створюється автором віршу.

Проведене дослідження демонструє широкі перспективи для подальших розвідок. Зокрема, при вивченні образних порівнянь, що використовуються у сучасній англійськомовній поезії, доцільним є їх включення у площину ідіостилю кожного окремого автора, що, своєю чергою, уможливить більш ґрунтовне дослідження специфіки відтворення ідіостилю поета при перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адрієнн Річ у перекладі М. Тарнавської. URL: http://poetyka.uazone.net/tarnawska/adrich06.html (дата звернення: 10.10.2019).

2. Берков В. П. Семантика сравнения и типы её выражения. *Теория функциональной грамматики. Качественность. Количественность*. Санкт-Петербург : «Наука», 1996. С. 107–129.

3. Бондар М. В. Описовий переклад як спосіб відтворення безеквівалентної турецької лексики в українських художніх перекладах. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2014. № II (5). Is. 28. С. 42–46.

4. Бэн А. Стилистика и теория устной и письменной речи : риторика и виды словесных произведений / пер. с англ. А. Е. Грузинского. Изд. 2-е. Москва : URSS : ЛИБРОКОМ, 2011. 309 с.

5. Ваганов А. В. Сравнения в художественных произведениях М. А. Шолохова : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык». Ростовский ордена трудового красного знамени государственный университет. Ростов-на-Дону, 1991. 21 с.

6. Варшавская А. И. Языковые единицы и отношения совместимости / под ред. А. В. Зеленщикова. Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петерб. гос. ун-та, 2008. 325 с.

7. Вірші Делмора Шварца в перекладах українською / пер. О. Крикова. URL: https://litcentr.in.ua/load/300-1-0-3029 (дата звернення: 10.10.2019).

8. Вірші Френка О'Гари в перекладах українською / пер. Г. Бєляков. URL: https://litcentr.in.ua/load/300-1-0-3011 (дата звернення: 10.10.2019).

9. Гізер В. В. Лінгвокультурологічні моделі текстів краєзнавчого характеру: доперекладознавчий аналіз. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. № 1 (28). С. 175–181.

10. Головня А. В. Особливості передачі культурного компонента порівняння при перекладі прозових творів Редьярда Кіплінга. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. № 9 (220). Ч. ІІ. С. 156–163.

11. Гольдберг В. Б. Художественное сравнение как модель познания. *Филология и культура* : материалы VII Междунар. науч. конф. 14-16 окт. 2009 г. Тамбов : Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2009. С. 49–52

12. Грипас О. Ю. До питання про термінологічний апарат для позначення компонентів структури компаративем. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови* : Зб. наук. праць. Київ : НПУ, 2011. № 8. С. 296–299.

13. Гусєва А. Г. Проблема перекладу англійських порівнянь українською мовою. *Магістеріум*. 2015. № 2 (41). С. 96–101.

14. Демецька В. В. Теорія адаптації в перекладі : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук : 10.02.16 «Перекладознавство». Київський університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2007. 27 с.

15. Деніз Левертов у перекладі В. Кикотя. URL: http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=kikot&page=perekl20 (дата звернення: 10.10.2019).

16. Джемма Борґ в перекладах українською / пер. І. Гнатів. URL: https://litcentr.in.ua/load/300-1-0-3025 (дата звернення: 10.10.2019).

17. Донік О. М. Функційно-стилістичне навантаження порівняльних конструкцій у творах Надійки Гербіш. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. № VI (43). Is. 150. С. 19–22.

18. Драйсави Х. К. М. Сравнение в поэтическом идиостиле (на материале поэзии С. Есенина и В. Маяковского) : дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык». Воронежский государственный университет. Воронеж, 2014. 225 с.

19. Ефремов А. Ф. Сравнение как основная стилистическая категория и его роль в художественном произведении. *Некоторые вопросы теории и методики преподавания русского и иностранных языков*. Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1968. С. 3–20.

20. Єрмоленко С. І., Іщук Г. В. Специфіка порівняльних конструкцій у системі сучасної української літературної мови (на матеріалі прози Юрія Андруховича). *Мова. Свідомість. Концепт*. 2018. № 8. С. 59–61.

21. Заоборна М. С. Структурно-семантичні параметри складнопідрядних порівняльних речень в ідіолекті Марка Вовчка. *Лінгвістичні дослідження* : Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2017. № 45. С. 60–69.

22. Із поезій Езри Павнда / пер. О. Бодасюк. URL: http://www.metaphora.in.ua/?p=10737 (дата звернення: 10.10.2019).

23. Кирсанова Н. П. Сравнение как основа номинации в современном немецком языке : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : 10.02.04 «Германские языки». Рос. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. Санкт-Петербург, 1997. 16 с.

24. Комиссаров В. Н. Перевод и лингвистика текста. Москва : Союз, 2004. 365 с.

25. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник. Москва : «Наука», 1975. 720 с.

26. Копылова Н. И. Семантика объекта в сравнениях Ф. И. Тютчева. *Поэтическая стилистика*. Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1982. С. 81–92.

27. Коралова А. Л. Семантическая природа образных средств в современном английском языке : дис. на соиск. уч. степени канд. филолог. наук : 10.02.04 «Германские языки». Московский государственный педагогический институт иностранных языков имени Мориса Тореза. Москва, 1975. 172 с.

28. Крістіна Россетті – В ательє художника (в перекладі Марти Тарнавської). URL: https://onlyart.org.ua/ukrainian-poets/1virshi-marty-tarnavskoyi/kristina-rossetti-v-atelye-hudozhnyka/ (дата звернення: 10.10.2019).

29. Крістіна Россетті (в перекладі М. Тарнавської). URL: http://poetyka.uazone.net/tarnawska/rosset03.html (дата звернення: 10.10.2019).

30. Кунин А. В. Большой англо-русский фразеологический словарь. 5-е изд., перераб. Москва : Рус. яз. – Медиа, 2005. 1210 с.

31. Максімов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Київ : Ленвіт, 2006. 175 с.

32. Малых Л. М. Статус категории сравнения в современных лингвистических исследованиях. Вестник Удмуртского университета. 2011. № 2. С. 105–110.

33. Манчева Е. Г. Значение образного сравнения как результат непрямой номинации и семантической абстракции. *Известия вузов. Серия «Гуманитарные науки»*. 2012. № 3 (4). С. 298–302.

34. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика : Навч. посіб. Київ : Вища шк., 2003. 311 с.

35. Михайленко О. О. Прийом перекладу як один з основних елементів техніки перекладу. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 13 (248). С. 201–208.

36. Молчко О. О. Художнє порівняння як категорія перекладознавства (на матеріалі української та англійської мов) : дис. на здоб. наук. ступеня канд. філолог. наук : 10.02.16 «Перекладознавство». Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2015. 257 с.

37. Назаренко Ю. І. Використання трансформацій для досягнення адекватності перекладу (на матеріалі повісті «Сніданок у Тіффані» Т. Капоте). *Філологічні науки*. 2007. №9. URL: http://www.rusnauka.com/7._DN_2007/Philologia/20721.doc.htm (дата звернення: 10.10.2019).

38. Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь. Москва : Флинта : Наука, 2006. 320 с.

39. Новикова Е. В. Эталоны сравнения в немецкой языковой картине мира : автореф. дис. на соиск. уч. степени кандид. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки». Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Омский государственный университет им. Ф. М. Достоевского». Омск, 2006. 23 с.

40. Павлюк Т. П. Логічні та образні порівняння у сучасному поетичному тексті. URL: http://intkonf.org/pavlyuk-tp-logichni-ta-obrazni-porivnyannya-u-suchasnomu-poetichnomu-teksti/ (дата звернення: 10.11.2019).

41. Пиввуева Ю. В., Двойнина Е. В. Пособие по теории перевода. Москва : Филоматис, 2004. 304 с.

42. Пикалева С. А. Особенности перевода метафоры Андрея Платонова : автореф. дисс. на соиск. уч. степени канд. филолог. наук: 10.02.19 «Теория языка». Новгородский государственный университет имени Ярослава Мудрого. Великий Новгород, 2004. 24 с.

43. Поезія Сільвії Плат в перекладах українською / пер. М. Сташко, Г. Шейко. URL: https://litcentr.in.ua/load/300-1-0-2992 (дата звернення: 10.10.2019).

44. Прозоров В. Г. Основы теории и практики перевода с английского языка на русский. Москва : Наука, 1998. 221 с.

45. Роберт Лі Фрост. Переклади В. Кикотя. URL: http://poetyka.uazone.net/frost/ (дата звернення: 10.10.2019).

46. Сімік Ч. Музика вночі / пер. О. Сливинський. URL: https://www.lyrikline.org/en/poems/night-music-12669?showmodal=uk (дата звернення: 10.10.2019).

47. Станиславский А. Адаптация и перевод: языковое посредничество. URL: https://www.academia.edu/15034700/adaptation_and_translation_language_mediation (дата звернення: 10.10.2019).

48. Стариченок В. Д. Большой лингвистический словарь. Ростов-на-Дону, 2008. 811 с.

49. Хараман Н. О. Порівняння в образній системі «Щоденника» Олександра Довженка. *Філологічні студії*. 2013. № 9. С. 626–631.

50. Черемисина М. И. Сравнительные конструкции русского языка. Москва : КомКнига, 2006. 272 с.

51. Шаповалова Н. П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова». Дніпропетровський державний університет. Дніпропетровськ,1998. 16 с.

52. Borg, J. Mathematician. URL: https://www.lyrikline.org/en/poems/mathematician-12675 (дата звернення: 10.10.2019).

53. Borg, J. Nocturne. URL: https://www.lyrikline.org/de/gedichte/nocturne-12674 (дата звернення: 10.10.2019).

54. Finik, E. O. Verbal Image as a Translation Problem. *Лінгвістика. Лінгвокультурологія* : зб. наук. пр. / редкол. : Ю. О. Шепель (відп. ред.) та ін. Дніпропетровськ : Біла К. О., 2014. Т. 7. С. 3–9.

55. Frost, R. Gathering Leaves. URL: https://www.poetryfoundation.org/poems/148658/gathering-leaves (дата звернення: 10.10.2019).

56. Gargani, A. Poetic Comparisons: How Similes Are Understood. Salford : University of Salford, 2014. 366 p.

57. Hussain, R. Metaphors and Similes in Literature. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*. 2014. Vol. 3, Is. 9. P. 1–2.

58. Levertov, D. Poems. URL: http://www.uspoetry.ru/poem/82 (дата звернення: 10.10.2019).

59. Merriam-Webster's Dictionary. URL: https://www.merriam-webster.com/dictionary/ (дата звернення: 10.11.2019).

60. O'Hara, F. Poems Retrieved. San Francisco: City Lights Publishers, 2013. 254 p.

61. Ogunsiji, A., Dauda, M. E., Daniel, I. O., Yakubu, A. M. Literary Stylistics. Lagos : National Open University of Nigeria, 2012. 127 p.

62. Once and for All: The Best of Delmore Schwartz / ed. by C. M. Teicher. New York: New Directions Publishing, 2016. 280 p.

63. Pierini, P. Simile in English: from description to translation. *Clac Círculo*. 2007. Vol. 29. P. 29–43.

64. Pound Ezra Poems. URL: https://poets.org/pound (дата звернення: 10.10.2019).

65. Rich, A. Collected Poems 1950-2012. New York : W. W. Norton & Company, 2016. 960 p.

66. Richards, I. A. The Philosophy of Rhetoric. Oxford : Oxford University Press, 1936. 138 p.

67. Shamsaeefard, M., Fumani, M. R. F. Q., Nemati, A. Strategies for Translation of Similes in Four Different Persian Translations of ‘Hamlet’. *Linguistics and Literature Studies*. 2013. Vol. 1 (3). P. 164–168.

68. Simic, C. Night Music. URL: https://newrepublic.com/article/106471/charles-simic-night-music (дата звернення: 10.10.2019).

69. Sylvia Plath. URL: https://www.poetryfoundation.org/poets/sylvia-plath (дата звернення: 10.10.2019).

70. Todd, Z., Clark D. H. When Is a Dead Rainbow Not Like a Dead Rainbow? Investigating Differences between Metaphor and Simile. *Researching and Applying Metaphor* / ed. by L. Cameron and G. Low. URL: http://- stuttercut.org/Simile.pdf (дата звернення: 10.10.2019).

71. Venuti, L. The Translator’s Invisibility. History of Translation. London, New York : Routledge, 2004. 353 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклади образних порівнянь
в українських перекладних версіях сучасної англійської поезії

	Текст оригіналу	**Текст перекладу**
1.	*Brother and sister bounced // The bounding, unbroken ball, // The shattering sun fell down // Like swords upon their play* [62: 60].	*Брат і сестра кидають // Єднаючий, міцний м'яч. // Сонце сяє промінням, // Мов мечами, над їхньою грою* [7: URL].
2.	*But the Maywind brushed their cheeks // Like a mother watching sleep* [62: 60].	*Утім травневий вітер пестить їхні щоки, // Ніби мати, яка спостерігає, як вони сплять* [7: URL].
3.	*Arcs rejoining to make circlets, // their untethered balloons, // for a moment, carrying rainbows, // as soap bubbles do* [16: URL].	*Дуги возз'єднуються, щоб стати кільцями, // на мить їхні звільнені повітряні кулі, // немов мильні бульбашки, // несуть веселки* [16: URL].
4.	*From his window, he could see // snow falling as the fractals* [52: URL].	*Зі свого вікна він бачив, // як сніг падав, мов фрактали* [16: URL].
5.	*There were numbers lost at the end of his imagination // like countries so far away he'd never make it to them* [52: URL].	*Цифри губилися там, де закінчувалася його уява, // немов далекі країни, які він так і не зміг відвідати* [16: URL].

	Текст оригіналу	**Текст перекладу**
6.	*A shadow fell and then he heard a crack as of glass: // below, against the conservatory, an icicle // Like an organ pipe or stalactite of diamond // had shattered into its pieces of supercooled clarity* [52: URL].	*Впала тінь, а тоді пролунав тріск, наче від скла: // внизу, навпроти консерваторії, льодяна бурулька, // мов органна труба або діамантовий сталактит, // розкололася на друзки переохолодженої прозорості* [16: URL].
7.	*He thought of her skin: // it was as seductive of light as ice* [52: URL].	*Він подумав про її шкіру: // така ж спокуслива для світла, як лід* [16: URL].
8.	*Our absurd realm of hurricanes and lizards of mountain-spines above which the stars // like thousands of enlightened souls // are guttering and guttering* [53: URL].	*Наше абсурдне царство ураганів і ящірок з гірських хребтів, // над якими зорі, // немов тисячі освітлених душ, // мерехтять і мерехтять* [16: URL].
9.	*Look at Saturn! Falling like a pale apple // along the ecliptic's line: // imperfect circle orbited with ellipses, blue diamond in a ring* [53: URL].	*А гляньте на Сатурн! Осідає вздовж лінії екліптики, // мов бліде яблуко: недосконале коло, // підперезане еліпсами, блакитний діамант в обручці* [16: URL].
10.	*I see it! The distance between us is nothing! // I go to it as though I were shipwrecked // and this my island* [53: URL].	*Бачу його! Між нами дрібочка відстані. // Йду до нього так, немовби після кораблетрощі, // а він – мій острів* [16: URL].

	Текст оригіналу	**Текст перекладу**
11.	*The shining crosses the bay and enters // my eye and does not end there // but descends // like the fisherman's line from the boat's prow // into the sliding clarity and stutter of water* [16: URL].	*Сяйво перетинає бухту й входить // до мого ока, не зупиняється тут, // а опускається, // наче вудка рибалки, з носа човна // в мінливу ясність і заїкання води* [16: URL].
12.	*The dull rainclouds of their eyes // as they flutter up in the air // among apparitions of diamonds* [16: URL].	*Насуплені хмари їхніх очей, // коли вони спурхують у повітря // поміж примарних діамантів* [16: URL].
13.	*These things are with us every day // even on beachheads and biers. They // do have meaning. They're strong as rocks* [60: 15].	*Ці речі з нами щодня, // Навіть на плацдармах і в трунах. Вони // мають значення. Вони міцні, мов скелі* [8: URL].
14.	*Starlings are singing // like glass breaking // and falling into a rather // vulgar plate* [60: 44].	*Співають шпаки, // неначе б'ється скло // й сиплеться на доволі // вульгарного вигляду тарілку* [8: URL].
15.	*And the thoughts in my head // Flying crookedly like bats // Between the old church and the graveyard* [68: URL].	*Думки в моїй голові, // Що шугають безладно, як лилики // Між старою церквою й цвинтарем* [46: URL].
16.	*See, they return, one, and by one, // With fear, as half-awakened; // As if the snow should hesitate // And murmur in the wind // and half turn back* [64: URL].	*Дивись, вони повертаються, один за одним, // Боячись, ніби ще не прокинулись; // Так, наче сніг, вагаючись, // Шепотітиме вітряно // Й напівобернеться* [22: URL].

	Текст оригіналу	**Текст перекладу**
17.	*But for all that I have seen you on a high, white, noble horse, // Like some strange queen in a story* [64: URL].	*Я бачив тебе на розкішному, білому, породистому коні, // Наче дивовижну королеву з казки* [22: URL].
18.	*And that the world should dry as a dead leaf, // Or as a dandelion seed-pod and be swept away* [64: URL].	*Світ висохне, наче листок померлий, // Або кульбабою за вітром полетить* [22: URL].
19.	*The branches grow out of me, like arms* [64: URL].	*Гілки виростають з мене, наче руки* [22: URL].
20.	*Feel your hates wriggling about my feet // As a pleasant tickle, // to be observed with derision* [64: URL].	*Відчуваючи, як ваша ненависть звивається біля моїх ніг, // Ніби приємний лоскіт, // який споглядають поблажливо* [22: URL].
21.	*Each dead child coiled, a white serpent, // One at each little // Pitcher of milk, now empty // She has folded // Them back into her body as petals // Of a rose close when the garden // Stiffens and odors bleed* [69: URL].	*Кожне мертве дитя звите, біла змійка, // Кожне біля свого // Жбанку з молоком, що вже порожній // Вона поклала // Їх назад у своє тіло так само, як стуляються // Пелюстки ружі у мить, як ціпеніє сад // І аромат кровить* [43: URL].
22.	*And it exhausts me to watch you // Flickering like that, wrinkly and clear red, // like the skin of a mouth* [69: URL].	*І втомлює мене дивитися на вас, // Таких мерехтливих, морхлих і червоних, // як шкіра вуст* [43: URL].
23.	*I would not remember you // or that because of sleep // infrequent as a moon of greencheese* [69: URL].	*Я б не згадала тебе // чи то через спання // нечасте як місяць із цвілого сиру* [43: URL].

	Текст оригіналу	**Текст перекладу**
24.	*And in a few fatal yards of grass // in a few spaces of sky and treetops // a future was lost yesterday // as easily and irretrievably // as a tennis ball at twilight* [69: URL].	*І через кілька згубних ярдів дерну // в декількох шматках неба і крон // Прийдешнє зникло вчора // так само легко і безнадійно, // як тенісний м'ячик у присмерку* [43: URL].
25.	*The sap // Wells like tears, like the // Water striving // To re-establish its mirror // Over the rock* [69: URL].	*Сік // Вирує, як сльози, як // Вода, що прагне // Відродити свою гладінь // Понад каменем* [43: URL].
26.	*Among petals pale as death // And leaves steadfast in shape // They sleep on, mouth to mouth* [69: URL].	*Між пелюсток, блідих, як смерть // І листя скам'янілого в обіймах // Вони там сплять вуста в уста* [43: URL].
27.	*They have propped my head between the pillow and the sheet-cuff // Like an eye between two white lids that will not shut* [69: URL].	*Мою голову підперли між подушкою і простирадлом, // Як око між повіками, що не можуть зімкнутися* [43: URL].
28.	*My patent leather overnight case like a black pillbox* [69: URL].	*Моя лакована торба, мов чорна скринька на ліки* [43: URL]
29.	*It is what the dead close on, finally; I imagine them // Shutting their mouths on it, like a Communion tablet* [69: URL]	*Ось так мертві доходять. Я уявляю, // Як замикаються їм уста, прийнявши таблетку причастя* [43: URL].
30.	*I could hear them breathe // Lightly, through their white swaddlings, // like an awful baby* [69: URL].	*Я чула, як вони дихають // Легко, крізь повивання білі, // мов страшне немовлятко* [43: URL].
31.	*Then the tulips filled it up like a loud noise* [69: URL].	*А ось тюльпани виповнили його, як гамір* [43: URL].

	Текст оригіналу	**Текст перекладу**
32.	*The tulips should be behind bars // like dangerous animals* [69: URL].	*Тюльпани повинні бути за ґратами, // мов небезпечні тварини* [43: URL].
33.	*They are opening like the mouth // of some great African cat* [69: URL].	*Вони відкриваються, немов рот // якогось кота із Африки* [43: URL].
34.	*The water I taste is warm and salt, like the sea* [69: URL].	*Пробую пити воду – вона тепла й солона, мов море* [43: URL].
35.	*Love set you going like a fat gold watch* [69: URL].	*Любов завела тебе, мов золотий годинник* [43: URL].
36.	*We stand round blankly as walls* [69: URL].	*Ми навколо тебе мов стіни* [43: URL].
37.	*Your mouth opens clean as a cat's* [69: URL].	*Твій ротик відкритий, мов у кошеняти* [43: URL].
38.	*The clear vowels rise like balloons* [69: URL].	*Чисті голосні піднімаються мов повітряні кульки* [43: URL].
39.	*A breeze I can't feel // crosses that face as if it crossed water* [58: URL].	*Легіт, якого не відчуваю я, // викликав брижі на обличчі у нього* [15: URL].
40.	*He doesn't care // that he looks strange, showing // his thoughts on his face like designs of light flickering on water* [58: URL].	*Йому байдуже, // що він виглядає дивно, що оголені // думки виграють на обличчі його як світло на воді* [15: URL].
41.	*But instantly, even as he speaks, // even as I hear indifference, his hand // goes out, waiting for me to take it, // and now we hold hands like children* [58: URL].	*Та враз, ще тоді, коли говорить він // з такою байдужістю, рука його // починає шукати мою, // йдемо, за руки взявшись, мов діти*. [15: URL].

	Текст оригіналу	**Текст перекладу**
42.	*But his hand and mine // know one another, // it's as if my hand were gone forth // on its own journey* [58: URL].	*Та рука його і моя // поріднились, // ніби рука моя живе і мандрує // окремо від мене* [15: URL].
43.	*Their faces, safe as an interior // of Holland tiles and Oriental carpet* [65: 25].	*Обличчя їх – безпечна обстановка // Голландських кахлів, перських килимів* [1: URL].
44.	*Trying to tell the doctor where it hurts // like the Algerian // who has walked from his village, burning // his whole body a cloud of pain // and there are no words for this // except himself* [65: 25].	*Спробуй сказати лікареві де болить // як цей алжирець // що йшов із села палаючи // все тіло в хмарі болю// для цього слів немає // хіба він сам* [1: URL].
45.	*Always the same, wherever waking, // the old positions // assumed by the mind // and the new day forms // like a china cup // hard, cream-colored, unbreakable // even in our travels* [65: 25].	*Прокинувшись, завжди ті самі // старі становища // займає розум // новий день твориться // як чашка порцеляни // тверда, жовтавого кольору, що не розбивається // навіть у час наших подорожей* [1: URL].
46.	*Spades take up leaves // No better than spoons, // And bags full of leaves // Are light as balloons* [55: URL].	*Лопаті не впоратись з листям, // Так само, як ложці маленькій, // А лантух, наповнений листям – // Мов кулька з повітрям легенький* [45: URL].
47.	*He feeds upon her face by day and night, // And she with true kind eyes looks back on him, // Fair as the moon and joyful as the light* [28: URL].	*Так він живе лицем тим день і ніч, // вона ж на нього дивиться ласкаво, // ясна, мов місяць, мов мигтіння свіч* [28: URL].

	Текст оригіналу	**Текст перекладу**
48.	*I shall not hear the nightingale // Sing on, as if in pain* [29: URL].	*Не чутиму, як жайворон, // мов біль, несе свій спів* [29: URL].
49.	*On a sheet of paper, he began a series of equations: // numbers teaming up as water does, irresistible to itself* [52: URL].	*На листку паперу він розпочав серію рівнянь: // цифри зливалися, немов вода, нездоланна сама перед собою* [16: URL].
50.	*I make a great noise // Of rustling all day // Like rabbit and deer // Running away* [55: URL].	*Не кролик то хрускає віттям, // Не ходить в кущах десь олень, // То я з цим оранжевим сміттям // Вовтузюсь в саду цілий день* [45: URL].

Додаток Б

Перекладацькі стратегії і тактики у відтворенні образних порівнянь: кількісні показники

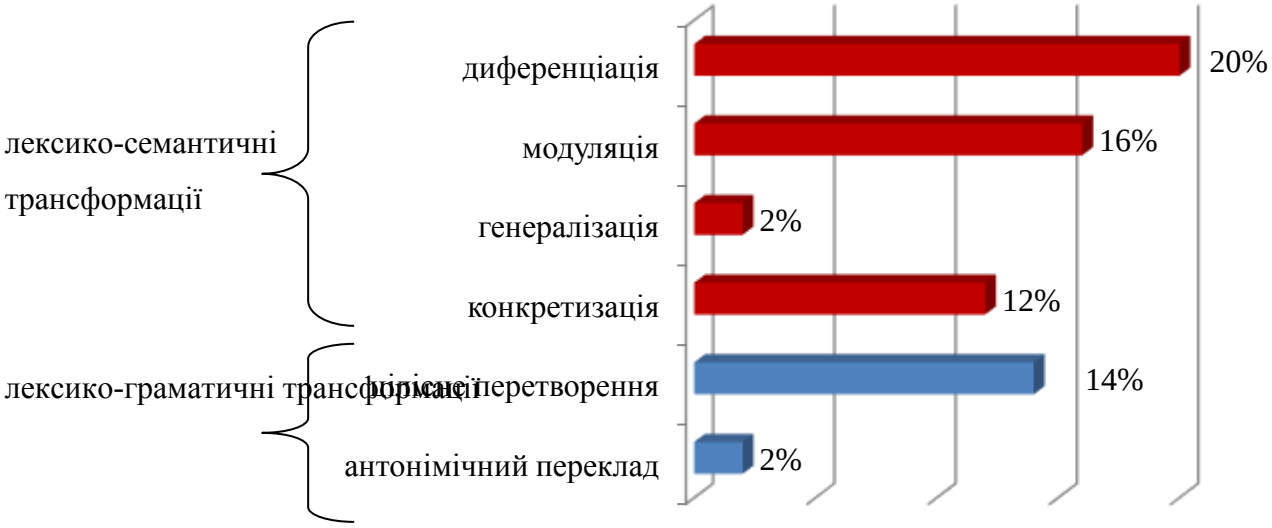

Рисунок Б.1. – Репродуктивні стратегії і тактики перекладу (66%)

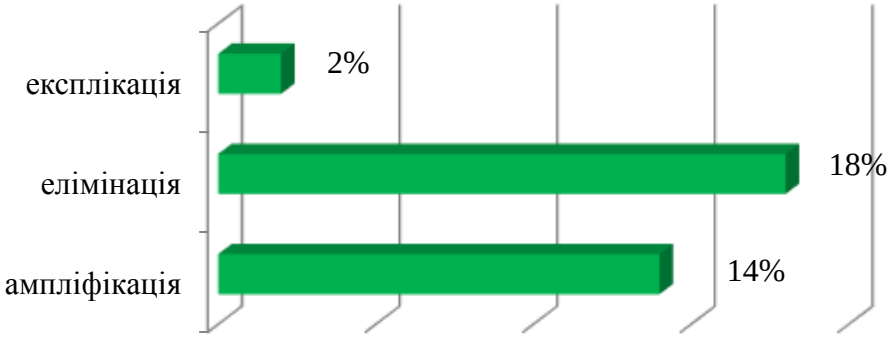

Рисунок Б.2. – Продуктивні стратегії і тактики перекладу (34%)